

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د مولانا سعيد افغاني د سولې او تفاهم، نشراتي ارگان

www.said-afghani.org

آزاده، ټولنيزه، علمي، فرهنگي او نشراتي ارگان

Dr.Said Afghani

د مولانا سعيد افغاني : آزاده ، ټولنيزه ، علمي ، فرهنگي او نشراتي ارگان ته ښه راغلاست!

نړیپ کوونکی : عبدالطی « رسول زاده »

د نشر نیټه : 10 اکتوبر 2014 م

د پښتو ژبي لنډ گرامر

د پښتو ژبي دغه لنډ گرامر په سویدن کي د مورنی ژبي پښتو د زده کوونکو سره د مرستي د پاره لیکل سوئ دی .

پدې لیکنه کي تر ډیري اندازې پوري کوښښ سوئ دی چي د پښتو ژبي گرامر په لنډه توگه د زده کوونکو سره لومړی د پښتو ژبي په زده کړه کي او بیا د سویدني ژبي د گرامر په زده کړه کي مرسته وکړي .
خو پدې لیکنه کي بیا هم د پخوا په شان ټوله نومونه په عربي لیکل سوي دي لکه اسم ، صفت ، ضمیر او نور .
دا ځکه چي که د دغو زده کوونکو سره څوک تر ښوونځي د باندي مرسته کوي نو شاید هغوي به زیاتره د دغه عربي نومو سره پیژندگلوې ولري .

د دغه لیکني د پاره د ایازي صاحب د گرامر او د سویدني ژبي د گرامر څخه مرسته اخیستل سوي ده .

د پښتو ژبي الفبی :

د پښتو ژبي د الفبی توري په لاندي ډول لیکل کيږي :

ا ب پ ت ث ج چ ح خ غ د ذ ر ز و ژ س ش ښ ص ض

ظ ط غ ف ق ک ل م ن و ه ی

په پورتنیو تورو کي دغه لاندي اته توري خاص د پښتو توري دي :

ت خ د ر ب ن

که څوک غواړي چې سوچه پښتو خبري يا ليکنه و کړي نو هغه کلمې دي په خپلو ليکنو او خبرو کې خوبښي کړي چې د دغو اتو تورو د جملې څخه يو يا څو توري پکښې راغلي وي .

د الفبې په پورتنیو تورو کې دغه لاندې لس توري د عربي ژبې توري دي يانې که په کومه کلمه کې يو يا څو د دغو تورو څخه راغلي وي نو هغه کلمه عربي ده :

ث ح ذ ص ظ ع ف ق

په پښتو ژبه کې اواز لرونکي توري :

په پښتو کې (وای) اواز لرونکي توري يا **Vokaler** او هغه نور توري يې بې اوازه يا **Konsonanter** دي .

په سویډني ژبه کې يو شمير اواز لرونکي توري اوږده او يو شمير لنډ اواز ور کوي لکه : په bok کې چې o اوږد اواز ور کوي ځکه چې تر o وروسته يو بې اواز توری راغلی دی يانې که يې په پښتو وليکو نو به

(بوک) و ليکل سي . او په bock کې به o لنډ اواز ور کې ځکه چې تر o وروسته دوه بې اوازې توري راغلي دي که يې په پښتو و ليکو نو به (بک) و ليکل سي يانې د (ب) پر سر به (پيښ) راغلی وي چې هغه موږ نه دی ليکلې مگر دلته بايد يو اواز لرونکي توري راغلی وای ، دا چې دغه اواز لرونکي توري موږ نه دی ليکلې نو وايو چې په پښتو کې دغه لنډ اواز لرونکي توري نه ليکل کيږي چې هغه (زور ، زېر او پيښ) دي .

په پښتو کې (ی) لاندې ډولونه لري :

(ی) لکه سپی ، سړی ، غویی ، دی او داسې نور .

(ي) لکه کالي ، بنګري ، مامي ، دي او نور .

(ې) لکه ادې ، شيدې ، مستې ، پاڅې او نور .

(ی) ډوډی ، گادی ، چوکى ، غالی ، ملالی او نور . دا (ی) د مونث يا بنځينه نومو د پاره راځي .

(ئ) لکه ښوونکى ، زده کوونکى ، دى او نور . دغه (ئ) د مذکر يا نرينه نومو د پاره راځي .

د تلفظ د مخي دغه هره (ی ، ي ، ې ، ی ، ئ) په هر ځای کې خپل اواز ساتي مگر د پښتو ژبو مناطقو تر منځ د ځينو کلمو په تلفظ کې څه توپير سته لکه :

څوک وايي: دا کتاب دی .
څوک وايي : دا کتاب دي .
څوک وايي : دا کتاب دی .

۱ - تمرین :

اوس نو يوه سپينه پاته راواخلئ او په دالاندي جملو کي د
خپل تلفظ له مخي (ی) صحيح کړئ او بيا يي د کتاب په پای کي د جوابو د پاني سره
و گورئ :

يو سړی ډاکتر ته ورغی او د خپلی ناروغی څخه يی شکایت وکړ .

ډاکتر ور ته وويل : ” ولی وختی را نه غلی ؟ ”

ناروغ ورته وويل : ” پخوا می د يوناني طبيب څخه دوا اخيستله . ”

ډاکتر وويل : ” هغه مزخرف سړی دی او د څو مزخرفو دواوو نومونه يی زده دی او ډېر
نه پوهیږی . ”

ناروغ وويل : ” هو ! ستامزخرف نوم يی هم زده وو . ”

په پښتو کي (و) دوه ډوله تلفظ کيږي مگر په لیکلو کي دواړه يو شان لیکل کيږي لکه :

(و) لکه : زانگو ، بيزو ، بناړو ، کاکو او نور . چي زیاتره د مونث

(بنځينه) نومو د پاره راځي .

(و) لکه : کډو ، بازو ، زوی ، بوی او نور . چي زیاتره د مذکر (نرينه) نومو د پاره
راځي .

په پښتو کي (ه) دوه ډوله تلفظ کيږي لکه :

(ه ، ه) لکه : پښه ، گډوه ، بنځه ، پښته او نور .

(ه ، ه) لکه : وراره ، کاره ، ويده (بيده) او نور .

کلمه Ord

هر مانا لرونکی توری کلمه بلل کيږي لکه زه ، دوی ، میز ، کتاب او نور . کلمه لاندي
ډولونه لري :

Substantiv اسم (نوم)

Pronomen ضمير

Adjektiv

صفت

Verb

فعل

Adverb

قيد

Konjunktion

د وصل يا يو ځای کولو تورئ

Preposition

د ارتباط تورئ

اسم يا نوم substantiv

اسم هغه کلمه ده چې د يو شي، انسان، حيوان يا ځای نوم وي لکه: سړی، کتاب، بڼوونځی، کور، مورک، بڼار، کاغذ، افغانسان، خوب، ژړا، ځندا او نور.

۲- تمرین:

اوس نو يوه سپينه پاڼه او قلم را واخلي او په لاندي کرښو کي اسمونه پيدا کئ او بيا يې د جوابو د پاڼي سره وگورئ.

يوه سلماڼي د يوه سړي سر په پڅه چاره ور خرايه او پر سر يې ويني را بهېدي. پدې وخت کي سلماڼي پوښتنه ځيني وکړه: څو وروڼه ياست؟

سړي جواب ور کړ: که ستا د چري څخه ژوندي پاته سوم نو درې وروڼه يو.

اسم پر دوه ډوله دی لکه عام اسم او خاص اسم

الف - عام اسم:

هغه اسم ته وايي چې د هغه جنس د ټولو غړو نوم وي لکه مېز، کتاب، هلک، بڼځه، بڼار، قلم، غوا او نور

ب - خاص اسم:

هغه اسم ته ويل کيږي چې دهغه په ډول بل نه وي. لکه احمد، کابل، مالمو، حلیمه، جرمني، لمر او نور.

۳- تمرین:

په لاندي جملو کي عام او خاص اسمونه پيدا کئ او بيا يې د جوابو د پاڼي سره وگورئ:

کله چې احمد شاه بابا دهندوستان تر سفر وروسته د خپل لښکر سره بېرته د کندهار خوا ته را رهي سو، د کندهار بڼار ته نيژدې يې د شپې د تېرېدو تياري ونيول. يو عسکر په تېرېدو کور ته ولاړ.

اسم د شمير د مخي يا مفرد (يو) وي او يا جمع (ډېر).

مفرد يعني (يو) لکه قلم، کاغذ، ميز، سري او نور.

جمع يعني (ډېر) لکه قلمان، کاغذونه، ميزونه، سريان، يا سري او نور.

۴ - تمرين :

په لاندي جملو کي لومړی اسمونه پيدا کړئ او بيا يي جمعي وليکئ:

يوه غله د يوه سري د کور دپوال سوري کړ او کور ته ننوت. د کور خاوند پر را ويښ سو. غل وپيرېدئ او ويي غوښتل چې ددپوال تر سوري ووزي. د کور خاوند تر پښه ونيوئ. غله نارو کره: وروره! دا پښه مي خوړيږي ، هغه بله پښه مي ونيسه، دکور خاوند د غله پښه ايله کره، غل ځني وتښتېد.

اسم د حالت له مخي يا فاعل وي يا مفعول:

فاعل subjekt:

فاعل هغه څوک ياشی دئ چې يو کار کوي ياني فعل يا کار دده له خوا اجرا کيږي لکه:

احمد بنوونځي ته ولاړ.

په لوړه جمله کي احمد فاعل دئ.

مفعول objekt :

مفعول هغه څوک دئ چې د فاعل فعل يا کار پر اجرا کيږي لکه:

زمرک سدو ته وويل.

په لوړه جمله کي سدو مفعول دئ ځکه چې د ويلو فعل پر اجرا کيږي.

يو بل مثال يي لکه: بنوونکي زده کوونکي ته وويل.

پدې جمله کي بنوونکي فاعل او زده کوونکي مفعول دئ.

۵ - تمرين:

په لاندي جملو کي فاعل او مفعول پيدا کړئ او بيا يي دجوابو د پائي سره وگورئ.

خوشال انځر کل ته وويل ، د جمعي په ورځ به مور احمد ووينو. احمد يو ډېر ښه تيلويزيون لري، مور به په هغه تيلويزيون کي د فېتبال لوبه وگورو. بيا به مور د احمد دپلار سره خبري وکړو.

اسم د جنس د مخي درې ډوله دئ لکه:

مونث (ښځه): لکه خوا، پښه، پياله، انا، بيزو او نور.

مذکر (نر) : لکه نیکه، پلار، ورور، توتي او نور.

مستوي جنس: چي دواړو نر او بڼخي ته يو ډول راځي لکه مېړی، شپیره، کیکه، مچ ، غوماشه او نور.

ضمير pronomen

ضمير هغه کلمه ده چي د اسم يا نوم پر ځای راځي لکه:

زه	موږ
ته	تاسي
دی، دا، دغه	دوی
زما	زموږ
ستا	ستاسي
دده، ددي	ددوی
د دغه	د دغو

او نور. په لاندي جملو کي د ضميرو مثالونه وگورئ، تر هر ضمير لاندي خط کش سوئ دئ :

دی لوست زده کړ.

زه ستوکھولم ته ولاړم.

ما دده سره خبري وکړي.

ته ولي نه وي راغلي.

٦ _ تمرين:

په لاندي جملو کي ضميرونه پيدا کئ او بيا يي د جوابو د پاني سره وگورئ:

ده ددوی سره خبري کولي چي ددي ورور راغئ. ما ددي کتابونه ور وړه.

تا ولي دوی ته خبر ور کړ چي زما قلم ورک سو.

ضمير دغه دري حالته لري لکه:

متکلم förste person

مخاطب andre person

tredje person

غایب

متکلم هغه څوک دئ چې خبري کوي لکه:

زه کور ته ځم. دلته (زه) متکلم دئ.

موږ کور ته ځو. دلته (موږ) متکلم دئ.

مخاطب هغه څوک دئ چې متکلم خبري ورته کوي لکه:

ته کور ته ولاړ سه. دلته (ته) مخاطب دئ.

تاسي کور ته ولاړ سي. دلته (تاسي) مخاطب دئ.

غایب هغه څوک دئ چې متکلم د مخاطب سره دده په باره کي خبري کوي لکه:

دی کور ته ځي. دلته (دی) غایب دئ.

دا کور ته ځي. دلته (دا) غایب دئ.

دغه راوړه. دلته (دغه) غایب دئ.

دوی کور ته ځي. دلته (دوی) غایب.

متکلم، مخاطب او غایب واحد او جمع لري لکه:

د متکلم مفرد زه، ما

د متکلم جمع موږ

د مخاطب مفرد ته، تا

د مخاطب جمع تاسي

د غایب مفرد دی، دا، دغه

د غایب جمع دوی

۷ - تمرین:

په لاندي جملو متکلم، مخاطب او غایب ضمیرونه پیدا کئ:

تاسي ددی په باره کي دده سره خبري نري دي.

دوی ماته کتاب را کړ.

ما لا خپل لوست نه وو خلاص کړئ چې دوی راغله.

تا چې زموږ سره خبرې وکړې دوی راغله.

هغې چې تاسې ولیدلاست ډېره خوشاله سوه.

صفت Adjektiv

صفت هغه کلمه ده چې پر اسم تاثیر کوي لکه:

جگ سړی، توره غوا، زور کتاب، کوچنی هلک، ښه مېوه او نور.

دلته جگ، توره، زور، کوچنی، او ښه صفتونه دي.

۸ - تمرین :

په لاندې جملو کې صفتونه پیدا کړئ

احمد ښه زده کوونکی دی.

زموږ کور په هغه سره تعمیر کې دی.

احمد چې راغی د خانه سره یې یو ښکلې بایسکل راوست.

پدې لوی ښار کې د برېښنا جگې پایې سته.

فعل verb

فعل هغه کلمه ده چې د یوه کار کول ښکاره کوي لکه:

خم، خورو، لیکي، راوړئ، گوري، خاندې او داسې نور.

۹ - تمرین :

پدې لاندې جملو کې فعلونه پیدا کړئ:

میرویس د ښوونځي څخه راځي. پر لاري د احمد ورور سره ملگرې کيږي. بیا نو د کتاب خرڅوونکي د دکان څخه کتابونه را اخلې. کله چې یې کتابونه راوړه بیا نو دخپل ښوونکي سره خبرې کوي .

لومړی - حال presens

هغه زمانه (وخت) دی چې یو کار اوس کيږي لکه:

خم، لیکي، خورئ، وړئ او نور.

دوهم - ماضي يا تيڙه زمانه:

دا هغه زمانه ده چي يو كار په تيڙ وخت كي سوئ وي او دا زمانه پر درې ډوله ده لكه:

الف - مطلقه ماضي imperfekt :

چي يو كار په تيڙه زمانه كي سوئ وي لكه:

احمد بنوونځي ته ولاړ.

تا ډوډي وخوړه.

زه كور ته راغلم.

مور بنوونځي ته ولاړو.

او نور.

ب - قريبه يا نيژدې ماضي perfekt :

پدې زمانه كي يو كار اوس ته نيژدې په تيڙه زمانه كي سوئ وي لكه:

تا ډوډي خوړلي ده.

مور كتاب راوړئ دئ.

تاسي كور ته تللي ياست.

ج - بعیده یا لیرې تيڙه زمانه pluskvamperfekt :

چي يو كار په ليري تيڙه زمانه كي سوئ وي لكه:

مور خپل كار كړئ وو.

ته كابل ته تللي وي.

دوى راغلي وه.

دې د خپل پلار سره خبري كړي وي.

دريم - راتلونكي زمانه futurum :

چي يو كار په راتلونكي زمانه كي كيږي لكه:

احمد به راسي.

مور به وځاندو.

دوی به خط ولیکي.

۱۰ - تمرین :

په لاندي جملو کي لومړی فعلونه پيدا کړ او بيا وبنیاست چي په کومه زمانه کي پيښ سوئ دئ. اوبيا يي د جوابو د پاتي سره وگورئ.

دی زما سره کابل ته ځي.

ته خپل لوست لولي.

دوی د احمد دتره سره ولاړه.

ما خپل کتاب لوستلی دئ.

دی تاسي ته پخوا ويلي وه.

هغه به سبا د افغانستان څخه راسي.

مصدر infinitiv :

مصدر هغه کلمه ده چي د هغه څخه د فعل مختلف حالتونه جوړیږي او د مصدر په اخر کي (ل) وي لکه: لیکل، کتل، ښکاره کول، ښکاره کيډل، ځغستل، پرېکيډل او نور. دلته به يو مثال راوړو چي څرنگه د خوړل د مصدر څخه د فعل نور حالتونه جوړیږي

مثال:

خوړل

حال	مطلقه	ماضي قریبه ماضي	بعیده ماضي	راتلونکي
خورم	و مي خور	خورلئ مي دئ	خورلئ مي وو	وبه يي خورم
خورو	و مو خور	خورلئ مو دئ	خورلئ مو وو	وبه يي خورو
خوري	و دي خور	خورلئ دي دئ	خورلئ دي وو	وبه يي خوري
خورئ	و مو خور	خورلئ مو دئ	خورلئ مو وو	وبه يي خورئ
خوري	و يي خور	خورلئ يي دئ	خورلئ يي وو	وبه يي خوري

د فعل يا کارکولو څخه وخت هم ښکاره کيږي لکه حال (اوس)، ماضي

(تيره زمانه) او استقبال (راتلونکي) زمانه. اوس به دلته هره هره زمانه ولولو:

امر imperativ:

دا فعل ديوه کار د کولو امر کوي لکه:

ډوډی وخوره!

دلته راسه!

کور ته ولاړسه!

کتاب ووايه!

متعدي او لازمي فعل:

متعدي فعل transitive verb :

هغه فعل ته ويل کيږي چي فاعل او مفعول دواړه ولري لکه:

ماتول، پري کول، بيدول، ايسته کول، خوړل او نور.

احمد قلم مات کړ. په دغه جمله کي (احمد) فاعل، (قلم) مفعول او

(مات کړ) متعدي فعل دئ چي د ماتول د مصدر څخه جوړ سوئ دئ.

لازمي فعل intransitive verb:

هغه فعل ته ويل کيږي چي مفعول لري او په جمله کي د فاعل و بنکاره کولو ته ضرورت نه وي لکه:

ماتيږدل، پري کيږدل، ايسته کيږدل، بيدېدل او نور.

مثال: قلم مات سو. دلته (قلم) مفعول دئ او مات سو لازمي فعل دئ. پدې کي شک نه سته چي د (ماتيږدل) فعل يو فاعل لري مگر دلته په جمله کي نه دئ راغلي.

۱۱ - تمرين:

د (غوڅارول) د متعدي فعل او د (غوڅارېدل) د لازمي فعل د مصدر و څخه د فعل نور حالتونه جوړ کړئ او بيا يې د جوابو د پاني سره وگورئ.

قيد adverb

قيد هغه کلمه ده چي پر فعل، صفت او بل قيد باندي تاثير وکي لکه په لاندي جملو کي:

— سدو په خندا راغی.

په لوړه جمله کي (په خندا) قيد دئ ځکه چي د راغی پر فعل يې تاثير کړی دئ.

— د ده کور په هغه ډېر جگ تعمیر کي دئ.
په لوړه جمله کي (ډېر) قيد دئ ځکه چي د (جگ) پر صفت يي تاثیر کړئ دئ.

— زمرک ډېر ژر راغئ.
په لوړه جمله کي (ډېر) قيد دئ ځکه چي د (ژر) پر قيد يي چي د (راغئ) د فعل د پاره قيد دئ،
تاثير کړئ دئ.

د وصل توري konjunktioner

دا هغه توري دي چي دوه اسمونه يا دوي جملې سره مېنلوي لکه په لاندې جملو کي:

احمد او محمود راغله.
ده وويل چي دی ناروغه دئ.
دی راغئ مگر دوی را نه غله.
که څه هم ته په کور کي نه وي زه راغلم.
دی به در سي که ته غواړي.
يا دی يا دا به موټر وچلوي.
هر څومره چي مي درته وويل غوږ دي ونه نيوي.
احمد رانه غئ لکه چي نا جوړه وو.

په لوړو جملو کي (او، چي، مگر، که څه هم، که، يا..... يا، هر څومره چي، لکه چي) د وصل توري دي.

د ربط توري preposition

د ربط توري د اسم يا ضمير سره يو ځای راځي او د اسم يا ضمير رابطه د فعل سره بڼي لکه:

احمد محمود ته وويل.
ما په بښوونځي کي لوست ووايه.

په لوړو جملو کي (ته، په) د ربط توري دي.

د ربط نور توري لکه: (پر، تر، له، سره، څخه، و، د، پوري، باندې، په... کښې، د... څخه اونور).

عبدالعلي « رسول زاده »

بازگشت به صفحه اصلی - www.said-afghani.org